

Nr 443.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar; given Stockholms slott den 7 maj 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

1:o.

dels att lotterna litt. C och D₂ av kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Blacksta nr 5 med $\frac{1}{44}$ mantal Daglösan nr 2 i Gåsinge socken av Södermanlands län må försäljas till Gåsinge och Dillnäs kommuner mot en köpeskilling av 26,000 kronor att erläggas med en sjättedel vid tillträdet och en sjättedel den 14 mars varje av nästföljande fem år samt under villkor i övrigt,

att ägolorterna säljas i det skick, de vid tillträdet befinnas, varvid kommunerna skola inträda i de rättigheter och skyldigheter, kronan ägt till den brukare, som vid samma tid avträder ägolorterna;

att köpeskillingen skall erläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet;

att köpebrev skall utfärdas, så snart första sjättedelen av köpeskillingen erlagts och kommunernas skuldförbindelse å återstoden därav avlämnats;

att kommunerna skola svara för de å ägolorterna för tiden efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder; samt

att kommunerna skola ensamma vidkännas kostnaderna för lagfart å köpet och för in-teckning i fastigheten till säkerhet för berörda skuldförbindelse samt andra med köpet förenade utgifter;

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 401 häft. (Nr 443.)

dels ock att lotten litt. B av samma egendom må försäljas till Blacksta mejeriförening mot en köpeskillning av 200 kronor att kontant vid tillträdet erläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet, och under villkor att föreningen ensam vidkännes kostnaderna för lagfart å köpet samt övriga med detsamma förenade utgifter;

2:o.

dels att vissa i statsrådsprotokollet angivna områden om tillhoppa 0.953 hektar må från kronoegendomen 1 mantal Bredaryd nr 3 Torp och $\frac{1}{2}$ mantal Bredaryd nr 4 Norregård i Bredaryds socken av Jönköpings län försäljas till Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag mot en köpeskillning av 1,830 kronor att kontant betalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet samt under villkor, att bolaget skall i gränsen mellan områdena, å ena, samt kronans mark, å andra sidan, uppsätta och för framtiden underhålla lämpligt stängsel samt bestrida alla med områdenas fränskiljande och lagfarande förenade kostnader;

dels att ett i statsrådsprotokollet omförmält område om 1.318 hektar med tillägg för väg på sätt domänstyrelsen föreslagit må från samma egendom försäljas till Bredaryds församling mot en köpeskillning av 3,295 kronor att kontant betalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet samt under villkor, att församlingen skall, där så från kronans sida påfordras, uppföra och för framtiden underhålla stängsel i områdets gräns emot kronans mark samt ensam vidkännas de med områdets avskiljande och med lagfart å fänget förenade kostnader;

dels att, med undantag av lägenheten Liatorp, övriga i två i statsrådsprotokollet intagna tabeller upptagna 20 lägenheter ävensom utskiftet Havrida äng må var för sig med i samma protokoll angivet område och med tillägg beträffande tomterna nr 13 och 16 av vägområde på sätt domänstyrelsen föreslagit från ifrågavarande egendom upplåtas i enlighet med gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för Johanna Andersson i Furukull till hembud å utskiftet Havrida äng;

dels ock att det område, som upptagits å distriktslantmätaren K. E. F. Lilliecronas i ärendet företedda karta, med undantag dock av de däri ingående tomterna nr 17, 18, och 19, må försäljas till fabrikören A. Lundell i Bredaryd mot en köpeskillning, som skall utgå efter ty i gällande lag om expropriation föreskrives samt på Lundells bekostnad

till beloppet bestämmas av tre gode män, av vilka Kungl. Maj:ts befallningshavande utser en, sökanden en och domaren i orten den tredje, samt under villkor i övrigt:

att köpeskillingen skall kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet;

att köparen på egen bekostnad anlägger fortsättningen av en i statsrådsprotokollet omförd väg till kronoegendomens övriga ägor samt upplåter hela vägområdet till allmänt begagnande såsom väg;

att å området icke må uppföras fabriksbyggnader på närmare avstånd än 100 meter från huvudgårdens eller tomternas åbyggnad; samt

att köparen ensam vidkännes de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader;

3:o.

dels att sju i statsrådsprotokollet omförd lägenheter litt. a, b, d, i, k, l och m må var för sig med i samma protokoll angivet område från förra militieboställena 1 mantal Kölaboda nr 3 Storegård och $\frac{1}{2}$ mantal Skateboda nr 3 Södergård i Göteryds socken av Kronobergs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med iakttagande beträffande lägenheten litt. b, att från försäljningen undantages av ägofiguren nr 180 en lika bred strandremsa som den, vilken enligt en i ärendet åberopad, av extra lantmätaren Carl Mohlin år 1912 upprättad karta skall undantagas från ägofiguren nr 181, samt under förbehåll att andel i den hemmanet Kölaboda tillkommande rätt till grund, vatten och fiske uti Helgeå ej ingår i försäljningen av denna lägenhet;

dels ock att ett i statsrådsprotokollet omförd markområde om 10.535 hektar må jämte utanför samma område befintligt, förra militiebostället Kölaboda nr 3 Storegård tillhörigt vattenområde i Helgeå med tillhörande strand- och vattenrätt, i distriktschefen Arvid Blombergs utredning benämnt övre delen av fallen, liggande ovanför Delarydsdammens uppdamda vattenyta, och mellandelen vid Delaryds damm, ävensom utanför markområdet befintliga holmar, grund och fiske försäljas till Strömsnäs bruks aktiebolag under villkor,

att köpeskillingen skall utgå efter ty i gällande lag om expropriation föreskrives och till beloppet på bolagets bekostnad bestämmas av tre gode män, av vilka Kungl. Maj:ts befallningshavande och bolaget vardera utse en och domaren i orten den tredje, dock att köpeskillingen ej må bestämmas till lägre belopp än 21,200 kronor;

att köpeskillingen skall kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet;

att köparen skall vidkännas alla med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader; samt

att områdets innehavare skall, där så från kronans sida påfordras, uppsätta och för framtiden underhålla hägnad i gränsen mot kronans mark; samt

4:o.

dels att två i statsrådsprotokollet omförmälda, med I och IV betecknade lotter må från 1 mantal Hägernäs nr 1 under kronoparken Grönbo i Ramsbergs socken av Örebro län försäljas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor, med iakttagande av de smärre ändringar i gränsen mot det undantagna området utefter ån mellan sjöarna Norr- och Södermogen, som kunna finnas erforderliga vid blivande ägostyckning å egendomen;

dels ock att tre i samma protokoll angivna, med II, III och V betecknade ägotlotter må från samma egendom upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar.

De till dessa ärenden hörande handlingar och kartor skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
7 maj 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet Petersson anhöll att få underställa Kungl. Maj:ts prövning åtskilliga ärenden angående försäljning av kronoegendomar eller upplåtande av lägenheter från dylika egendomar, vilka ärenden syntes böra föranleda framställning till riksdagen, samt anförde härom följande:

1:o.

Kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Blacksta nr 5 med $\frac{1}{44}$ mantal Daglösan nr 2 i Gåsinge socken av Södermanlands län är utarrenderad till den 14 mars 1920 mot ett årligt arrende av 560 kronor och tillhör följaktligen antalet av de mindre kronoegendomar, om vilkas disposition i viss angiven ordning Kungl. Maj:t äger besluta utan riksdagens hörande. Nu har emellertid fråga väckts om disponerande av delar av egendomen på annat sätt än riksdagens allmänna medgivande innefattar.

[1.]
Blacksta nr 5
med Daglösan
nr 2 i Söder-
manlands län.

Egendomen är belägen 2 mil från Mariefred och 11 kilometer från Björnlunda station. Den innehåller en areal av 81.449 hektar, därav 26.606 hektar inrösningsjord, 54.511 hektar avrösningsjord och 0.332 hektar impediment.

År 1917 har å egendomen förrättats arrende- och saluvärdering.

Uppskattningsmännen hava ej funnit skäl till egendomens bibehållande i kronans ägo.

För att tillmötesgå gjorda framställningar om egendomens uppdelande i tomter hava uppskattningsmännen, under hänvisning till en av förste lantmätare Axel U. Lodén år 1896 över egendomen upprättad karta, föreslagit, att tre särskilda å samma karta med litt. A, B och C betecknade lägenheter måtte avsöndras från egendomen, varjämte den å kartan med litt. D₂ betecknade egentliga skogsmarken med torpet Sörtorp borde avskiljas genom ägostyckning. Sistnämnda lott hade ifrågasatts till sockenallmänning. Återstoden av egendomen, omfattande tre skiften, skulle utgöra huvudgården, å kartan betecknad med litt. D₁, och hava samtliga lotter med nedan nämnda arealer åsatts följande saluvärden:

Område å kartan	Areal hektar	Saluvärde	
		summa kronor	därav för växande skog
A	1.028	500.—	—
B	0.076	200.—	—
C	4.385	2,000.—	1,270.80
D ₁	33.021	19,000.—	3,530.67
D ₂	42.939	27,554.08	24,073.13

Beträffande det sålunda upptagna saluvärdet å litt. D₂ hava uppskattningsmännen ansett, att det däri ingående värdet å växande skog, vilket åsatts av vederbörande jägmästare, vore för högt beräknat; och hava de värderat lotten till inalles 24,000 kronor.

Vidare hava uppskattningsmännen uttalat sig för att lotten litt. B borde hembjudas Blacksta mejeriförening, som har därå uppfört en mejeribyggnad med boningsrum.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet har beträffande lotten litt. B icke haft något att erinra mot uppskattningsmännens förslag. Beträffande lotten litt. D₂ har Kungl. Maj:ts befallningshavande, då dess

huvudsakliga värde låge i den avsevärda skogstillgången och då kronan ej syntes böra utan alldeles särskilda skäl avhända sig skogsmark utan att vinna trygghet för skogens fortsatta vård, ansett, att lotten icke borde säljas under annan förutsättning än att av densamma komme att, såsom uppskattningsmännen ställt i utsikt, bildas en sockenallmänning.

Överjägmästaren i Östra distriktet, vars yttrande i ärendet infordrats, har förklarar, att han icke hade något att erinra vare sig mot jägmästarens värdering av skogen eller mot försäljningen av litt. B, men däremot föreslagit, att litt. D₂ med torpet Sörtorp måtte bibehållas i kronans ägo och ställas under skogsstatens förvaltning.

Sedan med anledning av den väckta frågan om bildande av sockenallmänning av viss del av ifrågavarande egendom tillfälle lämnats Gåsinge kommun att yttra sig i ärendet, har kommunen å extra kommunalstämma den 17 februari 1918 beslutat ingå till Kungl. Maj:t med framställning att få inköpa utskiftet litt. D₂ för socknens allmänna behov mot en köpeskilling, motsvarande uppskattningsvärdet 24,000 kronor, att betalas under loppet av sex år med en sjättedel årligen, ävensom att, därest lägenheten litt. C, vilken låge intill lotten litt. D₂, ej skulle locka särskild spekulant, vilket kunde antagas, emedan lägenheten vore obebyggd, få köpa även sagda lägenhet, vilken skulle lämpa sig väl att efter ytterligare odling tilläggas Sörtorp, som borde upplåtas åt en skogsarbetare och tillsyningsman för skogen. Då Dillnäs kommun utgjorde gemensamt skoldistrikt med Gåsinge och även barnmorska vore gemensam för socknarna, skulle Dillnäs kommun inbjudas att deltaga i köpet.

I den ansökning, som med anledning av berörda kommunalstämmobeslut inkommit till Kungl. Maj:t från stämmans ordförande, har anförts huvudsakligen följande. Utmarken i fråga genomkorsades av landsväg. Oaktat det grövre virket numera vore utdrivet, komme å skogen, rätt skött, att kunna finnas skogstillgång till kommunens fattiggård och flertalet skolor. En permanent tillgång till fyllande av kommunens bränslebehov vore densamma tvingad att förskaffa sig. Belägenheten av skogsskiftet vore också någorlunda central, så att veden med fördel kunde köras till fyra av skoldistriktets skolor. Kommunen vore ej villig tävla å auktion om skiftet, då det kunde befaras, att spekulationen på en hastigt realiserbar skogstillgång kunde driva priset i höjden. Kommunen hade ej annan utväg för köpeskillingens erläggande än att upplåna medel därtill, och det krävdes antagligen högre räntor, än skogstillväxten vid uthålligt skogsbruk förräntade. Enär Gåsinge socken hade, såsom ovan sagts, gemensamt skolväsen med Dillnäs socken och de oregelbundna gränserna och belägenheten i övrigt vore sådana, att en

sammanslagning av socknarna till en kommun skulle hava de största skäl för sig, hade beslut fattats att inbjuda Dillnäs kommun att deltaga i köpet. Emellertid hade svar härå ej kunnat inväntas, men med visshet kunde förutses, att Dillnäs kommun skulle antaga anbudet. Finge kommunen köpa jämväl ägolotten litt. C, vore den villig erlægga i köpeskilling för denna lott uppskattningsvärdets belopp.

Ifrågavarande framställning har tillstyrkts av såväl domänintendenten (samme person som kommunalstämmans ordförande), som Kungl. Maj:ts befallningshavande, vilken sistnämnda myndighet funnit de till stöd för framställningen anförda skälen synnerligen vägande.

Domänstyrelsen har biträtt förslaget om överlåtande på Gåsinge kommun av ägolotterna litt. D₂ och C för tillhoppa 26,000 kronor. Tillika har styrelsen hemställt, att ägolotterna litt. A och B måtte upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från vissa kronoegendomar, dock att köpeskillingen för lotten litt. B, som vore avsedd att upplåtas till Blacksta mejeriförening, borde erläggas kontant vid tillträdet. Slutligen har domänstyrelsen föreslagit försäljning av lotten litt. D₁ å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor.

Därefter har i ingiven skrift ordföranden i Dillnäs sockens kommunalstämma med bifogande av protokollsutdrag vid extra kommunalstämma den 7 april 1918 anhållit, att kommunen måtte få gemensamt med Gåsinge kommun inköpa lotterna litt. D₂ och C.

*Departements-
chefen.*

Med hänsyn till att arrendet för egendomen understiger 600 kronor, tillkommer det Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande fatta beslut rörande disposition på av domänstyrelsen föreslaget sätt av lotterna litt. A och D₁. Beträffande åter lotten litt. B, som föreslagits att upplåtas till Blacksta mejeriförening, samt lotterna litt. C och D₂, som föreslagits till upplåtande åt Gåsinge och Dillnäs kommuner, och vid vilka lotters försäljning ej kunna tillämpas vare sig gällande grunder för egnahemsupplåtelser eller 1874 års brev, torde däremot riksdagens medgivande böra utverkas. Jag har beträffande förslaget om försäljning till Blacksta mejeriförening av lotten litt. B icke något att erinra. Likaledes anser jag goda skäl vara anförda för upplåtelse till nämnda kommuner av lotterna litt. C och D₂ mot det av uppskattningsmännen föreslagna och av domänstyrelsen förordade saluvärdet. Sedan riksdagen fattat beslut i ärendet, torde Eders Kungl. Maj:t taga under förnyat övervägande frågan om dispositionen av lotterna litt. A och D₁.

Jag hemställer nu, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att

dels lotterna litt. C och D₂ av kronoegendomen $\frac{3}{4}$ mantal Blacksta nr 5 med $\frac{1}{44}$ mantal Daglösan nr 2 i Gåsinge socken av Södermanlands län må försäljas till Gåsinge och Dillnäs kommuner mot en köpeskilling av 26,000 kronor att erläggas med en sjättedel vid tillträdet och en sjättedel den 14 mars varje av nästföljande fem år samt under villkor i övrigt,

att ägolorterna säljas i det skick, de vid tillträdet befinnas, varvid kommunerna skola inträda i de rättigheter och skyldigheter, kronan ägt till den brukare, som vid samma tid avträder ägolorterna;

att köpeskillingen skall erläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet;

att köpebrev skall utfärdas, så snart första sjättedelen av köpeskillingen erlagts och kommunernas skuldförbindelse å återstoden därav avlämnats;

att kommunerna skola svara för de å ägolorterna för tiden efter tillträdesdagen belöpande onera och utskylder; samt

att kommunerna skola ensamma vidkännas kostnaderna för lagfart å köpet och för in-teckning i fastigheten till säkerhet för berörda skuldförbindelse samt andra med köpet förenade utgifter;

dels ock lotten litt. B av samma egendom må försäljas till Blacksta mejeriförening mot en köpeskilling av 200 kronor att kontant vid tillträdet erläggas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet, och under villkor att föreningen ensam vidkännas kostnaderna för lagfart å köpet samt övriga med detsamma förenade utgifter.

2:o.

Kronoegendomen 1 mantal Bredaryd nr 3 Torp och $\frac{1}{2}$ mantal Bredaryd nr 4 Norregård i Bredaryds socken av Jönköpings län har varit utarrenderad till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 800 kronor. Egendomens areal är 479.524 hektar, därav 3.203 hektar tomter, 41.438 hektar åker och trädgård, 19.593 hektar äng, 397.381 hektar betes-

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 401 häft. (Nr 443.)

2

[2.]
Bredaryd
nr 3 Torp och
Bredaryd nr 4
Norregård i
Jönköpings
län.

och skogsmark samt 17.909 hektar impediment. Bredaryds station å Halmstad—Nässjö järnväg är belägen å egendomen.

I en till Kungl. Maj:t ställd ansökning har Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag anhållit att få förvärva en med röd färg å en ansökningen närsluten karts-kiss angiven del av egendomen. Uppskattningsmännen hava föreslagit upplåtelse till bolaget av de å en av t. f. extra lantmätaren A. Gyllenbåge år 1915 över egendomen upprättad karta med nr av 16, av 17, 18, av 19, av 20, av 115, av 116, 117, 118, av 119, 119 a, 121—123, av 209 och av 210 betecknade områden om tillhoppa 0.953 hektar. Området har av uppskattningsmännen saluvärderats till 1,830 kronor.

Vidare har komministern Arvid Karlsson i en likaledes till Kungl. Maj:t ställd ansökning å Bredaryds församlings vägnar anhållit om upplåtelse till begravningsplats av ett område norr och nordost om Bredaryds kyrka. I anledning härav hava uppskattningsmännen föreslagit upplåtande till församlingen av det intill församlingens nuvarande kyrkogård belägna, å kartan med ägofigurerna nr av 259, av 260 samt 261—267 betecknade området om 1.318 hektar. Området har saluvärderats till 3,295 kronor.

Uppskattningsmännen hava vidare under åberopande av förberörda av Gyllenbåge upprättade karta föreslagit, att följande 21 lägenheter måtte egendomen fränskiljas och försäljas, nämligen:

I. *Bebyggda områden.*

Lägenhetens namn	Nr	Ägofigurer å kartan	Areal i hektar	Saluvärde kronor
Liatorp	—	126—131 a. 132—142, 144—146, 152, 152 a, 153—160	5.256	2,610
Solberget	—	161—164, 193—208, av 277 a	4.427	1,085
Nygård	—	av 119, 120, 120 a	0.383	1,332
Norrvik	10	238—246	0.816	2,152
Framnäs	1	250	0.188	665
Norrvik	2	251	0.142	710
»	3 och 6 a	252, av 255	0.203	1,015
»	4 och 6 b	253, av 255	0.205	1,025
Logehyddan	5	254	0.115	575
Uppåkra	7	256	0.157	785
Fridhem	8	249	0.101	955
Riddersdal	9	av 236, av 236 a. av 237, av 247, 248—248 a	0.215	970

II. Obebyggda områden.

Nr	Ägofigurer å kartan	Areal i hektar	Saluvärde kronor
11	av 257	0.315	1,575
12	av 257	0.315	1,575
13	av 257	0.280	1,400
14	av 257, av 259	0.288	1,440
15	av 257, 258, av 259, av 260	0.212	848
16	av 257	0.272	1,360
17	av 109	0.250	1,250
18	108, av 109	0.204	918
19	106, 107	0.188	658

Uppskattningsmännen hava slutligen hemställt, att ett till Bredaryd nr 4 hörande, inuti hemmanet Havrida beläget utskifte, benämnt Havrida äng och å kartan omfattande ägofigurerne nr 373—382 om 1.420 hektar, måtte försälas och hembjudas Johanna Andersson i Furukull, vilken anhållit att få köpa området till betesmark. Under hand har domänstyrelsen från domänintendenten i länet inhämtat, att Johanna Andersson äger hus och jord intill Havrida äng och uppfyller kvalifikationerna för köpare av egnahemslägenhet under kronoegendom. Saluvärdet å utskiftet har upptagits till 450 kronor.

Såväl huvudgården som samtliga lägenheter borde tillförsäkras rätt att begagna de å kartan upptagna allmänna vägarna och utfartsvägarna.

Överjägmästaren i Smålands distrikt samt Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet hava ej haft något att erinra mot upplåtandet från egendomen av förberörda till försäljning föreslagna områden.

Domänstyrelsen har med hänsyn till att Bredaryds järnvägsstation är belägen inom egendomens gränser anmodat Kungl. Maj:ts befallningshavande att, därest förslaget i vad det avsåge upplåtande av tomtområden ej uppgjorts med beaktande av de av riksdagen i dess skrivelse den 29 augusti 1914, nr 237, angående lägenhetsupplåtelser vid kronoegendomarna Pålsboda och Folkasboda i Örebro län angivna grunder för upplåtande av lägenheter från kronoegendom, avgiva det yttrande, eventuellt förslag, vartill omständigheterna kunde föranleda. Med anledning härav har Kungl. Maj:ts befallningshavande överlämnat yttrande från domäninten-

denten i länet, som därvid upplyst, att vid förrättningen riksdagens förberörda skrivelse ej varit för uppskattningsmännen bekant, men att, även om så varit fallet, uppskattningsmännen under här föreliggande förhållanden helt säkert ej kunnat avgiva annat förslag än det som lämnats.

För egen del har domänstyrelsen biträtt uppskattningsmännens ifrågavarande förslag om lägenhetsupplåtelse. Styrelsen har dock ansett de å kartan med ägofiguerna nr av 257, av 259 och av 260 betecknade, till vägar avsatta områdena om 0.167 hektar böra ingå i angränsande områden sålunda, att den utmed det till försäljning till Bredaryds församling föreslagna området utlagda vägen borde ingå i försäljningen av detta område och det utmed tomterna nr 13 och 16 uttagna vägområdet ingå i dessa tomter, med skyldighet för församlingen och köpare av sistnämnda tomter att låta ifrågavarande områden fritt användas till väg.

Vid den förberedande behandlingen av detta ärende inom jordbruksdepartementet framställdes vissa erinringar mot förslaget om upplåtande av lägenheten Liatorp såsom jordbrukslägenhet. Lägenhetens läge omedelbart invid järnvägsstationen syntes göra det antagligt, att det skulle vara ur synpunkten av stationssamhällets framtida utveckling riktigast att utstycka lägenheten till tomter eller åtminstone att nu behålla den i kronans hand för att framdeles användas till sagda ändamål. Det anmärktes även, att då åkerjorden till Liatorp såsom jordbrukslägenhet uppskattats till allenast 600 kronor för hektar, under det att den till försäljning föreslagna tomtjorden upptagits till 40 à 50 öre per kvadratmeter eller 4,000 à 5,000 kronor för hektar, Liatorps realisation såsom jordbrukslägenhet syntes skola bli för kronan ekonomiskt ofördelaktig.

I anledning härav återställdes handlingarna till domänstyrelsen för förnyad utredning rörande ifrågavarande lägenhet.

Med skrivelse den 11 januari 1918 har domänstyrelsen överlämnat infortrat yttrande från domänintendenten i länet, som anfört bland annat följande. Områdena omkring själva lägenheten (ägofiguren nr 146), vilka utgjordes av fastmark, kunde väl användas till tomtplatser, men däremot svårligen dyjorden, som utgjorde större delen av Liatorpsområdet, särskilt härav ägofiguerna nr 126—131 a, vilkas beskaffenhet och sank läge gjorde, att denna jord ej ansetts lämplig för bebyggande eller upplåtelse till tomtplatser. På grund härav ansågo sig domänintendenten ej böra förorda sådan ändring i den vid uppskattningsförrättningen uppgjorda planen, att tomter för närvarande utlades norr om järn-

vägen och således ej heller att härtill nu styckades en del av ifrågasvarande lägenhet. Om det däremot ansåges, att lägenheten för framtida behov av mark till utveckling av stationssamhället borde bibehållas i kronans hand, då, såsom nämnts, områdena omkring själva lägenheten kunde användas till tomter, vore detta en åtgärd, som finge anses vara fördelaktig.

Med avseende å vad domänintendenten sålunda anført har domänstyrelsen funnit sig föranlåten göra sådan ändring i sin första framställning i ärendet, att styrelsen anhölle få återtaga sitt förslag om upplåtande av lägenheten Liatorp med det för densamma ifrågasatta området. Lägenhetens nuvarande innehavare, som för nu löpande arrendeperiod vore förbehållen rätt att innehava och bruka den lägenhet, som nu av honom beboddes, kunde vid egendomens förnyade utarrendering tillerkännas besittningsrätt till lägenheten under den kommande arrendeperioden.

Tillika har domänstyrelsen meddelat, att styrelsen gått i författning om skötsel och vård av egendomen under ett år från den 14 mars 1918.

I en till Kungl. Maj:t den 1 februari 1918 inkommen ansökning har sedermera fabrikören A. Lundell i Bredaryd anhållit att få av ifrågasvarande egendom inköpa ett område om 3.460 hektar, som utmärkts å en av distriktslantmätaren K. E. F. Lilliecrona år 1918 upprättad karta.

Till stöd för ansökningen har Lundell anført, bland annat, följande. Han bedreve inom Bredaryds socken tillverkning av lantbruksmaskiner. Rörelsen hade under omkring 40 år varit förlagd å Bredaryds Lunds ägor på ett avstånd av omkring 2 kilometer från Bredaryds järnvägsstation. Rörelsen vore av ganska stor betydelse och sysselsatte i regeln 60 å 70 arbetare. Genom en den 9 januari innevarande år inträffad ellsolycka hade en till rörelsen hörande större fabriksbyggnad och ett magasin nedbrunnit. Med hänsyn till de stora omkostnaderna för transporter till och från stationen av råmaterialier och tillverkningar samt annat gods för fabriksdriften och då de kvarvarande fabriksbyggnaderna vore gamla och otidsenliga, ansåge Lundell det icke vara lämpligt att återuppföra de nedbrunna byggnaderna å den förutvarande platsen utan hade för avsikt att förlägga fabriken invid järnvägsstation. Vid Bredaryds station finnes mark allenast tillgänglig å ifrågasvarande kronoegendom. Det skulle vara till stor skada för arbetarna vid fabriken, vilka skaffat sig egna hem vid Bredaryds station, om fabriken skulle behöva förläggas till annan station än denna.

Domänstyrelsen har den 23 april 1918 avgivit utlåtande i detta

ärendet och därvid överlämnat yttranden av kommunalstämman i Bredaryd samt domänintendenten och Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet.

Kommunalstämman har anfört, att stämman ansåge, att den av Lundell bedrivna fabriksrörelsen varit och allt jämt vore av synnerligen stor betydelse för kommunen och icke minst för de i rörelsen sysselsatta arbetarna, av vilka ett stort antal av de äldre förskaffat sig egna hem i närheten av Bredaryds station.

Vid jämförelse mellan Gyllenbåges förenämnda karta och Lilliecronas karta visade det sig, att i det område, som Lundell anhållit att få inköpa, ingingo dels försäljningslotterna nr 17, 18 och 19 och dels en med nr 101 a å Gyllenbåges karta betecknad markremsa norr om och intill dessa lotter, vilken vid arrendevärderingen föreslagits att utläggas till väg. Lundell har med anledning härav begränsat sin anhållan till att gälla återstoden av det begärda området och har tillika erbjudit sig att på egen bekostnad anlägga fortsättning av nämnda väg västerut över ägofiguren nr 105 intill kronans behållna ägor.

Samtliga myndigheter hava tillstyrkt Lundells ansökning, varvid som villkor föreslagits, att å området icke skulle få uppföras fabriksbyggnad på närmare avstånd än 100 meter från stamhemmanets eller övriga försäljningslotters åbyggnader ävensom att, för att hindra konkurrens med kronans tomtförsäljningar, byggnadstomter ej skulle få från området avskiljas till enskilda för bebyggande. Beträffande saluvärdet å området har hemställts, att detta måtte bestämmas av tre gode män.

Departementschefen.

Jag biträder uppskattningsmännens förslag till lägenhetsupplåtelser, sådant detta senast tillstyrkts av domänstyrelsen, d. v. s. med bibehållande i kronans ägo av lägenheten Liatorp. Likaså förordar jag upplåtelse till Lundell av ovannämnda område med den areal, som återstår, sedan förenämnda tre tomter undantagits. Vägområdet å ägofigurerna nr 101 a och 105 synes mig böra ingå i Lundells köp, dock med skyldighet för honom att ej mindre, såsom han erbjudit sig, anlägga vägstycket å nr 105 än även upplåta hela vägområdet till allmänt begagnande såsom väg. I avseende å de föreslagna villkoren synes något förbehåll i syfte att förhindra tomtförsäljningar från Lundells område icke böra uppställas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att förenämnda områden om tillhoppa 0.953 hektar må från kronoegendomen 1 mantal Bredaryd

nr 3 Torp och $\frac{1}{2}$ mantal Bredaryd nr 4 Norregård i Bredaryds socken av Jönköpings län försäljas till Halmstad—Nässjö järnvägsaktiebolag mot en köpeskilling av 1,830 kronor att kontant betalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet samt under villkor, att bolaget skall i gränsen mellan områdena, å ena, samt kronans mark, å andra sidan, uppsätta och för framtiden underhålla lämpligt stängsel samt bestrida alla med områdenas fränskiljande och lagfarande förenade kostnader;

dels att förberörda område om 1.318 hektar med tillägg för väg på sätt domänstyrelsen föreslagit må från samma egendom försäljas till Bredaryds församling mot en köpeskilling av 3,295 kronor att kontant betalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet samt under villkor, att församlingen skall, där så från kronans sida påfordras, uppföra och för framtiden underhålla stängsel i områdets gräns emot kronans mark samt ensam vidkännas de med områdets avskiljande och med lagfart å fångtet förenade kostnader;

dels att, med undantag av lägenheten Liatorp, övriga i ovanintagna bägge tabeller upptagna 20 lägenheter ävensom utskiftet Havrida äng må var för sig med ovan angivet område och med tillägg beträffande tomterna nr 13 och 16 av vägområde på sätt domänstyrelsen föreslagit från ifrågavarande egendom upplåtas i enlighet med gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med rätt för Johanna Andersson i Furukull till hembud å utskiftet Havrida äng;

dels ock att det område, som upptagits å distriktslantmätaren K. E. F. Lilliecronas i ärendet föredetta karta, med undantag dock av de däri ingående tomterna nr 17, 18, och 19, må försäljas till fabrikören A. Lundell i Bredaryd mot en köpeskilling, som skall utgå efter ty i gällande lag om expropriation föreskrives samt på Lundells bekostnad till beloppet bestämmas av tre gode män, av vilka Kungl. Maj:ts befallningshavande utser en, sökanden en och domaren i orten den tredje, samt under villkor i övrigt:

att köpeskillingen skall kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet;

att köparen på egen bekostnad anlägger fortsättningen av förberörda väg till kronoegendomens övriga ägor samt upplåter hela vägområdet till allmänt begagnande såsom väg;

att å området icke må uppföras fabriksbyggnader på närmare avstånd än 100 meter från huvudgårdens eller tomternas åbyggnad; samt

att köparen ensam vidkännes de med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader.

3:o.

[3.] Förra militieboställena 1 mantal Kölaboda nr 3 Storegård och $\frac{1}{2}$ mantal Skateboda nr 3 Södergård i Göteryds socken av Kronobergs län hava varit upplåtna på gemensamt arrende till den 14 mars 1918 mot ett årligt arrende av 955 kronor. Hemmanen äro belägna 14 kilometer från Elmhults järnvägsstation och hava en areal av tillhoppa 398.883 hektar, därav 16.331 hektar tomter och åker, 61.367 hektar äng, 317.692 hektar skogsmark och 3.493 hektar impediment. Egendomen gränsar i väster till Helgeå.

*Kölaboda nr 3
Storegård och
Skateboda nr
3 Södergård
i Kronobergs
län.*

Å hemmanet Skateboda finnas icke några torp eller lägenheter. Å hemmanet Kölaboda finnas tre med kronans hus försedda torp, Kronholmen, Kvarntorpet och Åmot, ävensom en handelslägenhet, försedd med byggnader, tillhöriga C. A. Gustafsson, och en lägenhet, varå Strömsnäs bruks aktiebolag äger byggnad, som begagnas till bostad för bolagets jägmästare.

Vid en under åren 1913 och 1914 hållen uppskattningsförrättning föreslogo uppskattningsmännen upplåtelse av följande å en av extra lantmätaren Carl Mohlin år 1912 upprättad karta utmärkta lägenheter, nämligen litt. a Kronholmen, litt. b C. A. Gustafssons tomt med tillökat område, litt. c jägmästartomten med en del av Åmot, samt åtta obebyggda områden, betecknade med litt. d, e, f, g, h, i, k och l, ävensom av litt. m Skateboda.

Vederbörande jägmästare anmärkte vid uppskattningen bland annat, att för stor skogsareal tillagts torpet Kronholmen, att lotterna litt. i, k och l såsom liggande inom skogens gränser icke borde säljas, samt att den föreslagna arealen för lägenheten litt. m borde minskas med en del skogsmark.

Överjägmästaren i Smålands distrikt instämde i jägmästarens yttrande.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet hade icke något att erinra mot uppskattningmännens förslag.

På anmodan av domänstyrelsen, som ansåg, att för stor skogsareal tillagts lägenheterna litt. a och m, har nytt förslag till försäljning av dessa områden uppgjorts år 1917.

Domänstyrelsen har biträtt förslaget om försäljning av lägenheterna litt. a, b, d, i, k, l och m. Vid försäljning av lägenheten litt. b syntes böra undantagas från ägofiguren nr 180 en strandremsa av samma bredd som den, vilken enligt förslaget skulle frångävas ägofiguren nr 181, något som icke borde kunna inverka på saluvärdet. Lägenheterna litt. e, f, g och h, vilka icke lämpade sig för egnahemsjordbruk, borde icke säljas, synnerligast som det vore för kronans skogshantering av stor vikt att där hava tillträde till Helgeåns strand för flottgoods. För den händelse här nedan omförmält förslag om försäljning av vattenrätt med utmål komme att vinna bifall, förfölle frågan om försäljning av lägenheten litt. c.

Det av domänstyrelsen sålunda tillstyrkta förslaget framgår av följande sammanställning:

Litt. A kartan	Ägofigurer	Areal hektar	Saluvärde kronor
Litt. a, Kronholmen ..	av 137, 138—140, av 141, 142—148	6.648	2,240:—
Litt. b, C. A. Gustafs- sons tomt	av 181, 182—184, av 166, av 179, av 180	0.982 ¹⁾	500:—
Litt. d	174, av 172, av 173, av 175, av 176	0.408	450:—
Litt. i	98, 99, 101, av 100	1.019	330:—
Litt. k	av 100	1.870	520:—
Litt. l	av 1, av 100	0.980	460:—
Litt. m, Skateboda	av 218, av 220, av 221, av 223, av 225, 226— 230, av 231, 232—241, 243—252, av 253, 254 —256, av 257, 258, av 258 a, 258 b, av 258 c	23.136	6,710:—

¹⁾ minskas med arealen av den strandremsa, som skall undantagas av fig. 180.

I en till Kungl. Maj:t ingiven ansökning har Strömsnäs bruk, som arrenderar ifrågavarande egendom samt äger marken å andra sidan av *Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml. 401 häft. (Nr 443.)* 3

Helgeå och har fabriksanläggning därstädes jämte dammar i ån, anhållit att få inköpa ett å en ansökningen bifogad, av lantmäteriauskultanten Olle Bolin år 1912 uppgjord karta utmärkt, av Helgeå och en heldragen blå linje begränsat område om 12.958 hektar med därå befintliga kronan tillhöriga byggnader ävensom utanför samma område befintligt, hemmanet Kölaboda nr 3 tillhörande vattenområde i ån med strand- och vattenrätt, holmar, grund och fiske. Därest hinder skulle finnas för de kronan tillhöriga byggnadernas förvärvande, vore bolaget villigt underkasta sig de bestämmelser beträffande samma byggnaders flyttning, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt lämna.

I utlåtande den 6 februari 1915 anförde vattenfallsstyrelsen bland annat följande.

Enligt vattenfallskommitténs betänkande utgjordes Kölabofallen av dels Kölabo kvarnfall med en fallhöjd av 3.5 meter å en sträcka av 250 å 300 meter dels av de cirka 500 meter nedanför belägna Delaryds fabriksfall om 3.75 meter fallhöjd. Totala fallhöjden uppginge således till 7.25 meter. Lågvattenmängden hade av kommittén uppskattats till 4.3 sm.³ och motsvarande vattenkraft till 312 hästkrafter, varav hälften skulle komma på kronans andel.

Då vattenfallet sålunda vore relativt obetydligt och ej heller hade sådant läge, att kronans del därav, såvitt vattenfallsstyrelsen kände, kunde antagas i framtiden bliva erforderlig för något särskilt kronans ändamål, samt därtill komme, att kronans vattenkraft delvis redan tillgodogjordes i sökandebolagets industriella anläggningar vid Delaryd, syntes det vattenfallsstyrelsen, så vitt i ärendets dåvarande skick kunde bedömas, som något hinder icke borde möta från kronans sida mot bolagets framställning om försäljning av kronans del i vattenfallet jämte erforderligt utmål. En ingående utredning borde dock verkställas rörande vattenkraftens storlek och värde.

Den 19 februari 1915 anbefalldes Kungl. Maj:t domänstyrelsen att genom domänintendenten i länet verkställa utredning rörande storleken och värdet av den kronan för egendomen Kölaboda nr 3 Storegård tillkommande vattenkraft i Helgeå samt rörande läget och storleken av den kronan vid berörda å tillhöriga mark, som bolaget önskade förvärva, varjämte Kungl. Maj:t uppdrog åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att förordna lämplig person att såsom tekniskt sakkunnig i ovan angivna avseenden biträda domänintendenten.

Sådan utredning har sedermera verkställts av domänintendenten med biträde av distriktschefen i södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet, majoren Arvid Blomberg.

Av handlingarna rörande berörda utredning inhämtas bland annat, att vid sammanträde å platsen Strömsnäs bruks aktiebolag genom ombud förklarar sig villigt att, om det befunnes, att vid uppdämning i ån förutom det område, bolaget enligt ansökningen önskade förvärva, ytterligare mark komme att översvämmas, inlösa jämväl detta markområde. Vidare hade bolaget anhållit, att få förvärva, förutom i ansökningen angivet område, jämväl en markkresa, belägen öster om den av bolaget i ansökningen föreslagna östra gränslinjen, enär sistnämnda linje vore belägen på höjden av en relativt hög sandås, vilket gjorde densamma i hägnadsavseende mindre lämplig, under det att den av bolaget föreslagna ändrade gränslinjen i det närmaste sammanföle med förutvarande gränsen mellan in- och utågor. Däremot hade bolaget förklarar, att det avstode från att få förvärva det söder om bygdevägen befintliga området.

I särskilt till domänintendenten avgivet utlåtande har distriktschefen Blomberg anfört bland annat följande:

Fallet kunde efter belägenheten uppdelas i 3 delar,

- 1) övre delen, som låge ovanför Delarydsdammens uppdämda vattenyta,
- 2) mellandelen vid Delaryds damm och
- 3) nedre delen, nedanför nämnda damm.

Fallhöjderna vore för de olika delarna:

Vid lågvatten	1) 3.20 meter	2) 4.25 meter	3) 1.70 meter
» medelvatten	1) 3.55 »	2) 4.25 »	3) 1.00 »

Vattenmängden vid fallet vore svårt att mäta, emedan ovanför liggande verks vattenhushållning inverkade störande. Sjön Möckeln hade på sin tid reglerats för jordbruksändamål, och detta gjorde, att flödena hastigt avrunne och att vattenbristperioderna bleve relativt ofta förekommande och långvariga. Någon regleringsdamm vid sjöns utlopp funnes ej, och den överst belägna dammen kunde ej inverka på vattenståndet i sjön. Vattenmängderna i denna del av Helgeå varierade således betydligt och till bidragande omständighet borde även räknas, att sjön hade en i förhållande till nederbördsområdet stor areal, som gjorde, att avdunstningen spelade mer än vanligt stor roll.

Med hänsyn till den utförda regleringen samt avdunstningen kunde minsta avrinningen säkerligen ej sättas högre än 3 sek.-kbn. och medium ej högre än 8 sek.-kbn. Enligt intyg från ingenjören P. Hjersing hände det emellanåt, att vattentillgången minskades till 1 kbn. per sekund och därunder.

Som industriell lågvattenmängd, vilken i genomsnitt påräknades tillräcklig under hela året med undantag av högst 10 dagar, kunde här sättas högst 3 sek.-kbn. I enlighet härmed representerade de ovannämnda fallsträckorna följande effektbelopp vid lågvatten, nämligen delen 1) 96, delen 2) 128 och delen 3) 51 turbinhästkrafter.

För bedömning av värdet per hästkraft måste de ovannämnda 3 delarna särskiljas. Fallet i delen 1) kunde ej sammanslås med det nu bebyggda fallet, emedan

vattnet då skulle stiga över nuvarande fabriksanläggningar vid Delaryd, och att bygga skyddsdammar för dessa lönade sig ej. Denna del av fallet måste således bebyggas för sig. Där dammbyggnad för delen 1) kunde komma i fråga, funnes ingen utväg att erhålla nämnvärt magasin ovanför dammen, utan man bleve fullt beroende av växlingarna i vattenförningen.

Delen 2), som nu vore bebyggd, hade även obetydligt magasin. Dammen vore gammal och dålig, och undanfallet för vattnet vore emellanåt kient, beroende på att en strax nedanför dammen belägen välvd stenbro, som vore grundlagd på sammanhängande liggande rust, hindrade vattenavloppet.

Delen 3) kunde således icke heller sammanslås med delen 2), utan att riskabla förändringar i brons grund viddtoges. Särskilt för sig kunde delen 3) av fallet ej ekonomiskt bebyggas.

Med hänsyn till fallets läge och de kostnader det skulle draga att bebygga de två övre fallsträckorna var för sig, ansåge Blomberg, att värdet per turbinhästkraft vid industriellt lågvatten kunde för dessa två sträckor sättas till 100 kronor eller för statens 112 hästkrafter till 11,200 kronor.

Nedersta delen av fallet (del 3) skulle vara värdelös, men det kunde för industrien vid Delaryd vara av ett visst värde att förvärva även denna vattenrätt som reserv vid framtida ytterligare kraftbehov, varvid detta fall kunde grävas fram till dammen och därvid erforderliga anstalter vidtagas vid passerandet genom brons grund. Möjligen kunde även den saken ordnas vid troligen i framtiden behövlig ombyggnad av bron. I alla händelser ansåge Blomberg, att vattenrätten i även denna del av vattendraget borde förvärfvas av bolaget. För staten hade denna del av fallet intet värde, varför ett lösenpris av förslagsvis 10 kronor per hästkraft borde kunna anses skäligt. För statens del av dessa 51 hästkrafter skulle således utgå, avrundat, 250 kronor. Sammanlagda lösesumman skulle således utgöra 11,450 kronor.

Den remsa av mark, som Strömsnäs bruks aktiebolag önskade lösa i samband med vattenkraften enligt blå linje å Bolins förenämnda karta, vore fullt tillräcklig för att i sig innefatta områden, som genom uppdämning å här ifrågavarande sträcka av vattendraget kunde komma att dränkas eller skadas av uppdämning, hur den än utfördes, med undantag av nordligaste delen. Med hänsyn till läget av den strandlinje, som bildades vid högsta möjliga vattenstånd, föresloge Blomberg, att bolaget måtte åläggas inlösa mark efter en å nyssnämnda karta inlagd röd streckad linje.

Inlösen av mark å nedersta delen av fallet (del 3) behövde ej ifrågakomma, emedan tillgodogörande av den delen endast kunde ske genom utgrävning, varvid strandlinjen flyttades ut emot vattendraget.

Sedan extra lantmätaren Carl Mohlin förordnats att uppmäta de områden bolaget önskade förvärva, har han i samråd med domänintendenten upprättat och å karta inlagt två alternativa förslag. Området väster om linjen I—II å kartan utgör det område, som distriktschefen Blomberg funnit komma att ytterligare vattendränkas och området IV—Va—VIa—VIb—Vb det, som sökande bolaget förutom i ansökningen angiven areal önskade förvärva. I båda områdena ingår vid arrende-

uppskattningen till försäljning föreslagna lägenheten litt. c eller jägmästartomten och del av Åmot.

Dessa områden hava med ledning av distriktschefen Blombergs värdesättning av vattenkraften och vederbörande jägmästares värdering av växande skog av domänintendenten saluvärderats till nedan angivna belopp, nämligen, första alternativet, med en areal av 9.761 hektar, till 16,926 kronor, därav för vattenfall 11,200 kronor och för växande skog 2,595 kronor 84 öre, samt andra alternativet, med en areal av 10.535 hektar, till 17,400 kronor, därav för vattenfall 11,200 kronor och för växande skog 2,967 kronor 51 öre.

Domänintendenten har tillstyrkt, att bolaget måtte få förvärva övre delen av fallet och mellandelen vid Delaryds damm jämte markområde enligt andra alternativet. Däremot borde icke nedersta delen av fallet eller någon mark söder om vägen säljas till bolaget.

Överjägmästaren har ansett sig kunna tillstyrka domänintendentens förslag, varvid han på det bestämdaste framhållit, att det område, som är beläget söder om vägen jämte vattenrätt (den så kallade nedre delen av fallet) måtte bibehållas i kronans ägo. Dessutom har överjägmästaren, då kronan genom försäljning av mark till bolaget ginge miste om sin naturliga, av vatten för intrång skyddade gräns, hemställt, att bolaget som köpare av området måtte förpliktas att för all framtid uppsätta och underhålla hägnad i gränsen mot kronans mark.

För egen del har domänstyrelsen tillstyrkt, att till Strömsnäs bruks aktiebolag måtte försälas den del av den hemmanet Kölaboda tillkommande rätt till grund och vatten i Helgeå, som domänintendenten föreslagit, ävensom mark enligt andra alternativet. Köpeskillingen har styrelsen ansett böra bestämmas enligt expropriationsförfarande, dock att köpeskillingen ej finge understiga 17,400 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har i utlåtande den 15 maj 1917 förklarat sig anse det av Blomberg beräknade värdet av kronans vattenkraft vid delarna 1) och 2) av fallet, nämligen 11,200 kronor, vara väl lågt och böra höjas till 15,000 kronor.

Den 5 oktober 1917 anbefallde Kungl. Maj:ts domänstyrelsen att ombesörja skötsel och vård av ifrågavarande egendom under ytterligare ett år till den 14 mars 1919. Beträffande egendomens disposition efter sistnämnda tid biträder jag domänstyrelsens förslag rörande lägenhetsupplåtelse. På de av vattenfallsstyrelsen angivna skäl anser jag mig ock kunna biträda förslaget om försäljning av visst område till Strömsnäs bruks aktiebolag, och ansluter jag mig därvid till det av

*Departements-
chefen.*

domänintendenten föreslagna, av domänstyrelsen förordade andra alternativet. Köpeskillingen för vattenkraften bör på sätt vattenfallsstyrelsen hemställt beräknas till minst 15,000 kronor, och köpeskillingen för hela området sålunda upptagas till minst 21,200 kronor. Beloppet torde böra, såsom i liknande fall plägar ske, bestämmas av tre gode män.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att omförmälda sju lägenheter litt. a, b, d, i, k, l och m må var för sig med ovan angivet område från förra militieboställena 1 mantal Kølaboda nr 3 Storegård och $\frac{1}{2}$ mantal Skateboda nr 3 Södergård i Göteryds socken av Kronobergs län upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnahemslägenheter från kronoegendomar, med iakttagande beträffande lägenheten litt. b, att från försäljningen undantages av ägofiguren nr 180 en lika bred strandremsa som den, vilken enligt den av extra lantmätaren Carl Mohlin år 1912 upprättade karta skall undantagas från ägofiguren nr 181, samt under förbehåll att andel i den hemmanet Kølaboda tillkommande rätt till grund, vatten och fiske uti Helgeå ej ingår i försäljningen av denna lägenhet,

dels ock att ovan omförmälda markområde om 10.535 hektar må jämte utanför samma område befintligt, förra militiebostället Kølaboda nr 3 Storegård tillhörigt vattenområde i Helgeå med tillhörande strand- och vattenrätt, i distriktschefen Arvid Blombergs utredning benämnt övre delen av fallen, liggande ovanför Delarydsdammens uppdämda vattenyta, och mellandelen vid Delaryds damm, ävensom utanför markområdet befintliga holmar, grund och fiske försäljas till Strömsnäs bruks aktiebolag under villkor,

att köpeskillingen skall utgå efter ty i gällande lag om expropriation föreskrives och till beloppet på bolagets bekostnad bestämmas av tre gode män, av vilka Kungl. Maj:ts befallningshavande och bolaget vardera utse en och domaren i orten den tredje, dock att köpeskillingen ej må bestämmas till lägre belopp än 21,200 kronor;

att köpeskillingen skall kontant inbetalas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet vid tillträdet; att köparen skall vidkännas alla med områdets avskiljande och lagfart å fånget förenade kostnader; samt att områdets innehavare skall, där så från kronans sida påfordras, uppsätta och för framtiden underhålla hägnad i gränsen mot kronans mark.

4:o.

Vissa inägor till 1 mantal Hägernäs nr 1 under Grönbo kronopark i Ramsbergs socken av Örebro län äro utarrenderade till den 14 mars 1919 mot ett årligt arrende av 1,500 kronor. Dessa inägor innehålla en areal av 223.420 hektar, därav 109.020 hektar åker, 34 850 hektar tomter och gärdesbackar samt 79.550 hektar betesmark. De äro belägna 10 kilometer från Forshammars station vid Köping—Uttersbergs järnväg och 16 kilometer från Krampens station å statsbanan mellan Krylbo och Örebro.

[4.]
Hägernäs nr 1
under krono-
parken Grön-
bo i Örebro
län.

Då fråga uppstått om försäljning av vissa områden av ifrågavarande inägor, har Kungl. Maj:ts befallningshavande i länet på anmodan av domänstyrelsen föraustaltat om arrende- och saluvärdering å nämnda områden.

Sådan värdering har av vederbörande uppskattningsmän hållits under år 1917.

Uppskattningsmännen hava framhållit, att utarrendering i ett arrende av ifrågavarande inägor visat sig giva rätt svagt penningutbyte och att tillfällen saknades i orten för bildandet av smärre egna hem, som nog efterträdades av gruvarbetare med flera. De hava därför uppgjort förslag till försäljning av fem lotter av samma inägor.

Över en del av det utarrenderade området har år 1917 upprättats karta med beskrivning av distriktslantmätaren A. Th. Melén, därvid de olika försäljningslotterna utmärkts med röda gränslinjer och romerska siffror.

De till försäljning avsedda lotternas arealer och saluvärden framgå av nedanstående tablå:

Nummer å kartan	Areal hektar	Saluvärde kronor	Därav för	
			byggnader	växande skog
I	83,288	57,000: —	25,000: —	9,140: —
II	16,549	8,000: —	2,500: —	1,272: —
III	7,455	2,500: —	500: —	41: —
IV	34,724	27,500: —	12,000: —	2,591: 50
V	17,186	5,000: —	—	2,230: —
Summa	159,202	100,000: —		

Utom försäljningslotterna upptager kartan ett område av 6.828 hektar, bestående av ån mellan sjöarna Norr- och Södermogen samt vissa ägor å bägge stränderna av denna å. Detta område borde enligt uppskattningsmännens förslag undantagas från försäljning såsom nödigt för flottledsbyggnader och upplagsplatser för flottning.

Vederbörande överjägmästare och Kungl. Maj:ts befallningshavande hava icke haft något att erinra mot förslaget.

Domänstyrelsen har anfört bland annat följande. De huvudsakligen av inägor bestående delarna av egendomen Hägernäs, vilka ifrågasatts att försälas, vore enligt styrelsens mening icke behövlige för skogshushållningen å Grönbo kronopark. Styrelsen anslöte sig till uppskattningsmännens förslag och hade icke något att erinra mot den föreslagna uppdelningen eller mot begränsningen av lotterna. Beträffande det å kartan upptagna område, som av uppskattningsmännen ansetts böra bibehållas i kronans ägo och vilkets gränser framginge av kartan, har styrelsen ansett, att detsamma borde vid blivande ägostyckning utläggas såsom en särskild hemmanslott med vattenrätt i ån. Därvid borde eventuellt åt detsamma givas en mera regelbunden begränsning än den föreslagna. De smärre rubbningar i arealförhållandena av lotterna I och IV, som därav kunde bliva en följd, syntes icke böra inverka å dessa lotters nu beräknade saluvärden.

Beträffande försäljningssättet har domänstyrelsen ansett, att de båda större lotterna I och IV borde försälas på offentlig auktion, medan övriga lotter borde försälas enligt gällande grunder för upplåtande av egna hemslägenheter från kronoegendomar.

Departements-
chefen.

Jag anser mig kunna biträda uppskattningsmännens, av samtliga myndigheter tillstyrkta förslag. En jämförelse mellan nuvarande arrendet, 1,500 kronor, å den nu utarrenderade delen av egendomen, vars

areal betydligt överstiger de föreslagna försäljningslotternas sammanlagda areal, och saluvärdet å dessa senare lotter, 100,000 kronor, torde visa, att det vore oekonomiskt att bibehålla dessa lotter i kronans ägo.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

dels att ovannämnda med I och IV betecknade lotter må från 1 mantal Hägernäs nr 1 under kronoparken Grönbo i Ramsbergs socken av Örebro län försälas å offentlig auktion till den högstbjudande under de i brevet den 29 maj 1874 stadgade villkor, med iakttagande av de smärre ändringar i gränsen mot det undantagna området utefter ån mellan sjöarna Norr- och Södermogen, som kunna finnas erforderliga vid blivande ägostyckning å egendomen;

dels ock att ovannämnda med II, III och V betecknade ägotter må från samma egendom upplåtas enligt gällande grunder för upplåtande av egnehems-
lägenheter från kronoegendomar.

Statsrådets övriga ledamöter instämde i vad departementschefen hemställt uti de under 1:o—4:o här ovan antecknade ärenden.

Hans Maj:t Konungen behagade härtill lämna bifall samt förordnade, att proposition i dessa ämnen skulle med den lydelse, bil. . . till detta protokoll utvisar, avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Gösta Grönberg.